

HAMINA

Savilahdenvuori 1-4 röykkiökohteiden arkeologiset tutkimukset 2018

Teemu Tiainen
Juuso Koskinen
Timo Sepänmaa
Johanna Rahtola

Tilaja: Rudus Oy

Sisältö

Perustiedot	2
Yleiskartat	3
Johdanto	5
SAVILAHDENVUORI 1	5
Kuvia	7
Kartat.....	10
SAVILAHDENVUORI 2	17
Kuvia	17
SAVILAHDENVUORI 3	19
Kuvia	20
SAVILAHDENVUORI 4	21
Kuvia	22
Kartat.....	24
Tulos	26
Lähteet	26
Vanhoja karttoja	27

Kansikuva: Savilahdenvuori 1 pintakerroksen poistamisen jälkeen. Länteen.

Perustiedot

Alue: Hamina Hillolahti. Kiinteä muinaisjäännös *Savilahdenvuori 1 (mj-tunnus 1000027457)*, muut kulttuuriperintökohteet *Savilahdenvuori 2 ja Savilahdenvuori 3 (mj-tunnukset 1000027458 ja 1000027459)* sekä mahdollinen muinaisjäännös *Savilahdenvuori 4 (mj-tunnus 1000028821)*.

Tarkoitus: Tutkia jäännökset riittävässä määrin, jotta niiden rauhoitus voidaan purkaa.

Kustantaja: Rudus Oy.

Työaika: Maastotyö 19.11.–23.11.2018.

Tekijät: Mikroliitti Oy, Teemu Tiainen, Juuso Koskinen, Timo Sepänmaa ja Johanna Rahtola.

Aikaisemmat tutk: Marita Kykyri ja Minna Minkkinen tarkastus 2015, Petro Pesonen inventointi 2016 ja Petri Halinen 2016 tarkastus.

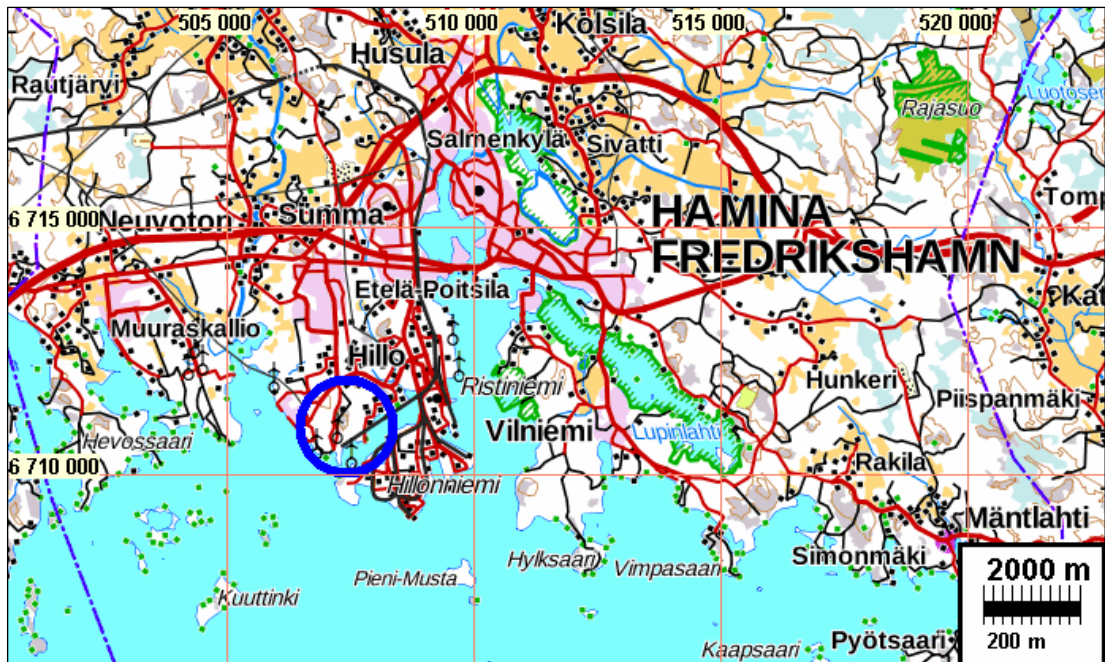
Tutkimuslupa: 31.10.2018 (MV/190/05.04.01.02/2018).

Tulokset Savilahdenvuori 1: Pronssikautisena röykkiönä pidetty paikka osoittautui tutkimuksessa luontaiseksi kivikoksi, jota oli kaiveltu modernilla ajalla.
Savilahdenvuori 2: Kaivaushavaintojen ja vanhojen karttojen perusteella kiviröykkiö oli rajamerkki, joka on sijainnut kiinteistörajalla. Paikalla on kiinteistöraja ainoastaan vuoden 1968 peruskartalla.
Savilahdenvuori 3: Röykkiön tarkempi luonne ja ajoitus jäivät tutkimusten jälkeinkin osin avoimiksi. Röykkiö oli kuitenkin mitä ilmeisimmin ihmistekoinen. Kyseessä voisi olla esimerkiksi raaka-ainevarasto, joskin sellaiseksikin sen sijainti kivikon kupeessa oli hieman erikoinen.
Savilahdenvuori 4: Kallioharjanteen päällä olevaa kivikkoa ei kaivaushavaintojen perusteella voi pitää ihmistekoisena. Kyseessä lienee kalliosta rapautuneiden kivien keskittymä.

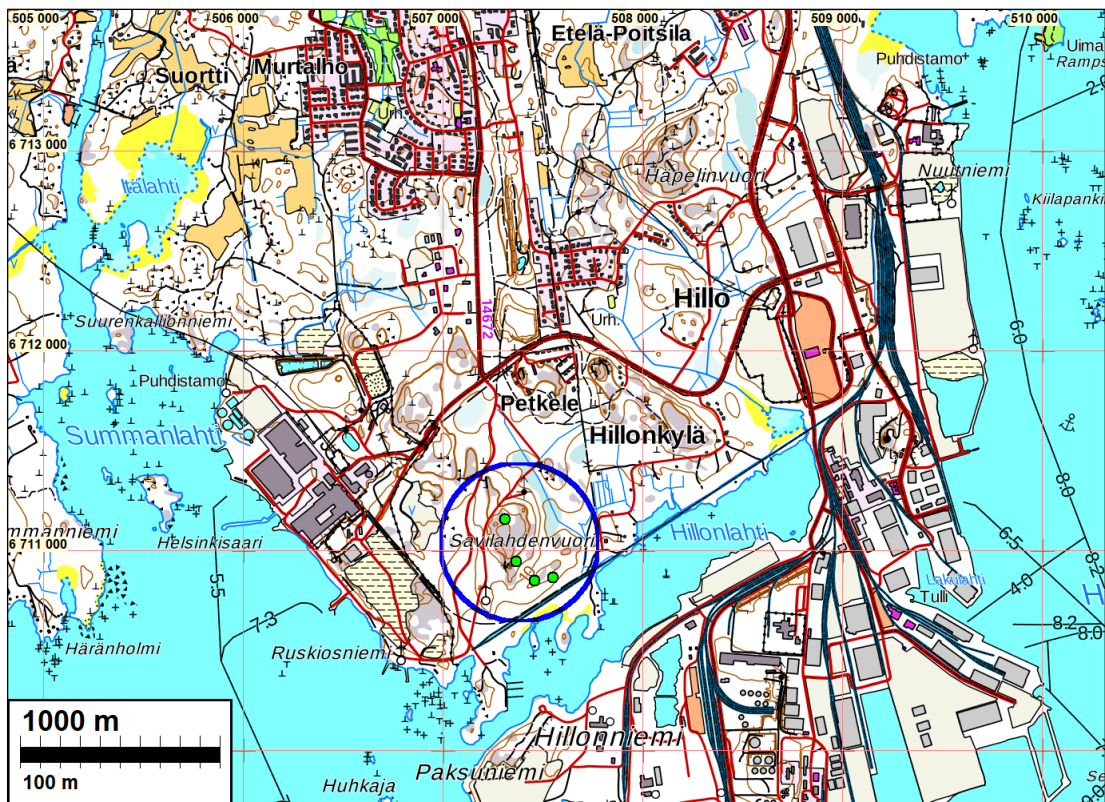
Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa (korkeusjärjestelmä N2000). Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 11/2018, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 11/2018. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon, eikä niillä ole mitään

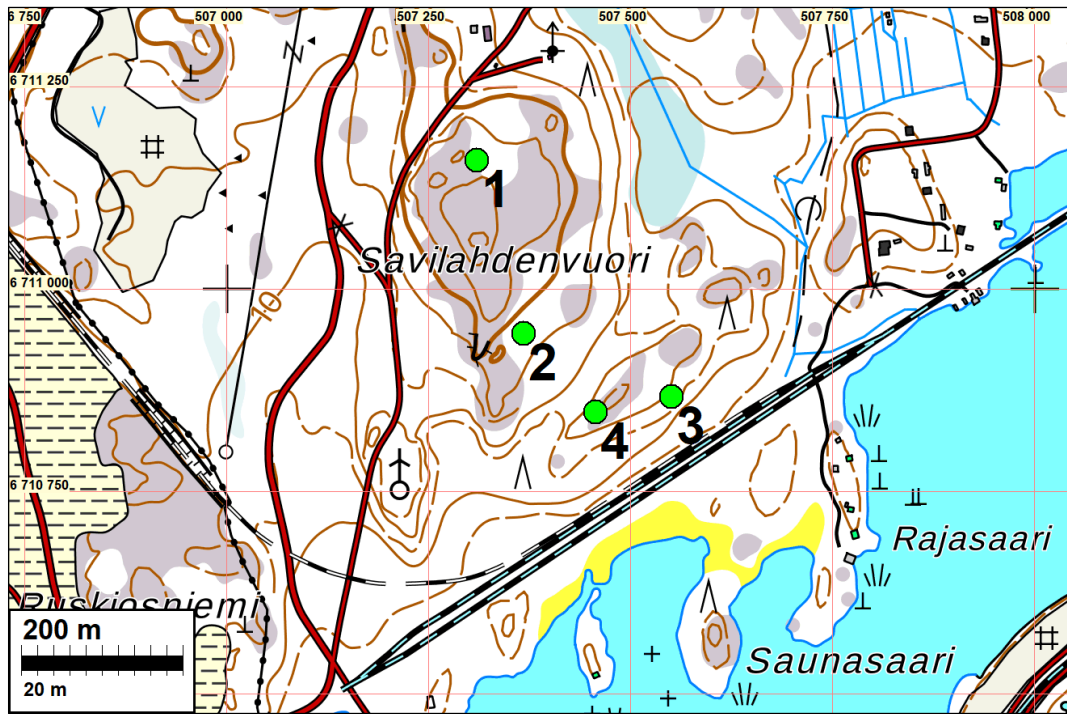
kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä. Kuvat: T. Tiainen ja J. Koskinen.

Yleiskartat

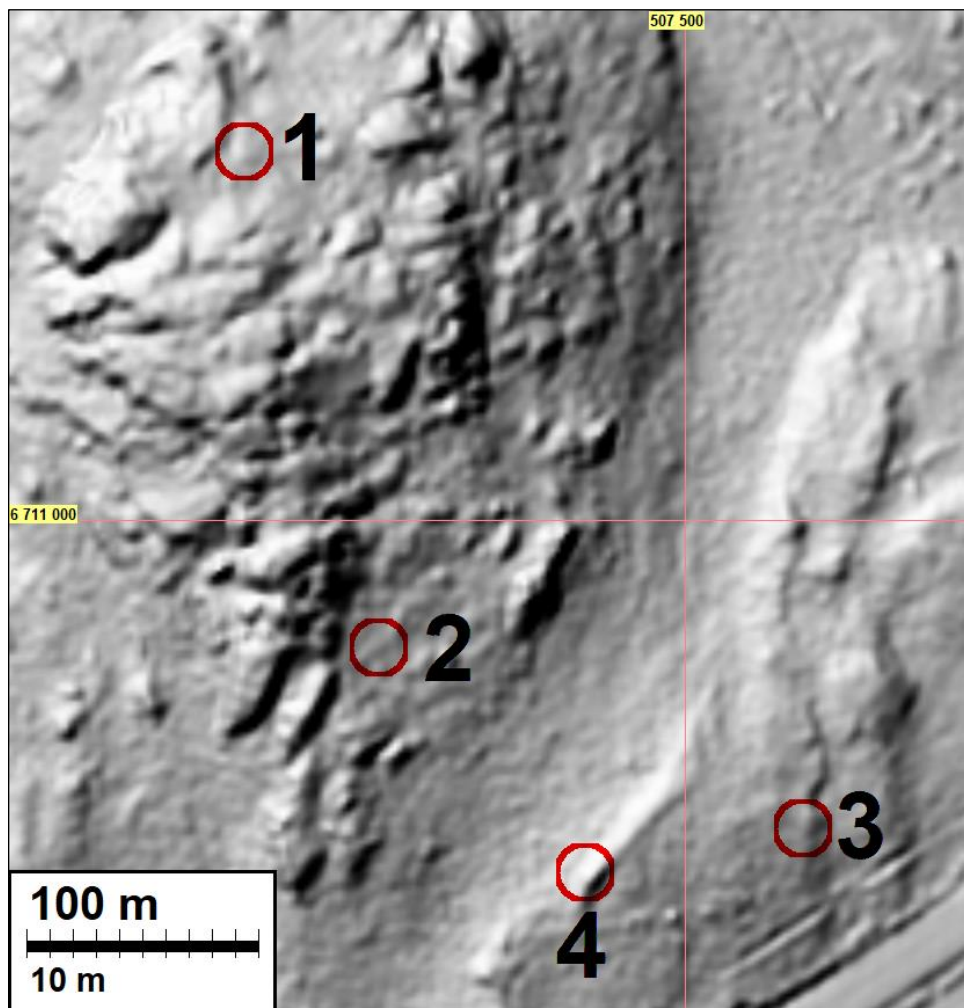

Tutkitut kohteet sijoittuvat on sinisen ympyrän sisäpuolelle.

Tutkitut röykkiöt on merkitty vihrein palloin ja numeroin. 1= Savilahdenvuori 1, 2 = Savilahdenvuori 2, 3 = Savilahdenvuori 3 ja 4 = Savilahdenvuori 4.

Tutkitut röykkiöt sijoittuvat punaisten ympyröiden sisäpuolelle. Ympyröiden vieressä olevat numerot ovat kohteiden Savilahdenvuori 1-4 numeroita.

Johdanto

Rudus Oy suunnittelee kallion louhintaa Haminan Hillonlahden pohjoispuolisella, Savilahdenvuoren alueella. Alueella sijaitsee muun muassa kiinteä muinaisjäänös, *Savilahdenvuori 1* (pronssikautiseksi arveltu hautaröykkiö). Hankealueella sijaitsee myös kaksi muiksi kulttuuriperintökohdeiksi määriteltyä kohdetta: rajamerkki *Savilahdenvuori 2* sekä tarkemmin määrittelemätön kiviröykkiö *Savilahdenvuori 3*. Alueella sijaitsee lisäksi mahdollinen muinaisjäänös, ajoittamaton kiviröykkiö *Savilahdenvuori 4*. Museovirasto antoi hankkeesta lausunnon (27.9.2018, MV/152/05.02.01/2018), jossa edellytettiin edellä mainittujen neljän kohteen arkeologista tutkimista ja dokumentoimista ennen louhinta- ja maankaivutöiden aloittamista.

Rudus Oy tilasi edellytetyt arkeologiset tutkimukset Mikroliitti Oy:tä. Tutkimukset suoritti työryhmä Teemu Tiainen, Juuso Koskinen, Timo Sepänmaa ja Johanna Rahtola 19.11.–23.11.2018. Museoviraston antoi tutkimusluvan 1.1.0.2018 (MV/190/05.04.01.02/20183). Myöhäisestä ajankohdasta huolimatta säällä ei ollut haittaavaa vaikutusta tutkimusten suorittamiseen: maastotyöviikolla sää oli kylmä, sateeton ja kirkas.

Mittaukset tehtiin takymetrillä Savilahdenvuori 1 ja 4 kohdalla. Kiintopisteet takymetriä varten paikalle kävi mittaamassa Haminan kaupungin maastomittauspalvelut. Takymetrillä mitattujen paikkatietojen tarkkuus on muutaman sentin luokkaa. Kohteilla Savilahdenvuori 2 ja 3 paikkatiedot mitattiin VRS-palveluun kytketyllä GNSS RTK vastaanottimella (ulkoinen tarkkuus alle 30 cm). Jälkimmäisillä kohteilla takymetrin käyttö osoittautui mahdottomaksi puuston aiheuttaman peitteisyyden vuoksi. Kohteista laadittiin tutkimusten yhteydessä fotogrammetriset mallit. Röykkiöiden tutkimisen yhteydessä niitä tutkittiin myös metallinilmaisimilla. Metallinilmaisimella saadut löydöt olivat modernilta ajalta (esim. kiväärin hylsy ja olutpullon kruunukorkki). Kohteiden kaivaminen tapahtui käsin ja lastoin. Niiden luonteesta johtuen (kiviröykkiöitä) esim. lapiota tutkimusten aikana ei juurikaan voinut käyttää.

SAVILAHDENVUORI 1

Savilahdenvuori 1 (mj-tunnus 1000027457) on muinaisjäänösrekisterissä statuksella kiinteä muinaisjäänös, pronssikautinen hautaröykkiö. Kohteen lähtötiedot perustuvat Marita Kykyrin ja Minna Minkkisen tarkastuskäyntiin (2015) sekä Petro Pesosen inventointiin (2016): ”*Kohde sijaitsee Savilahdenvuoren pohjoissivustalla olevalla kalliotasanteella voimakkaasti pohjoiseen viettävän rinteän yläosassa. Alueella kasvaa pääosin mäntyä. Paikalla on pyöreä ja matala noin 7 metriä halkaisijaltaan oleva kiviröykkiö. Röykkiön keskellä on matala, noin 40 cm syvä kuoppa. Rakenteesta on siirretty paikoin kiviä. Röykkiö on paksun sammalkerroksen peitossa.*”

Pronssikautiseksi röykkiöksi arveltu kohde sijaitsee Savilahdenvuoren pohjoisosassa. Sen länsi- ja eteläpuolella on avokalliota, mutta itse röykkiö sijaitsee metrin pari mäen lakea alempana, laen pohjoispuolella noin korkeustasolla 29 m mpy. Avokallion alapuolella, röykkiön tasalla, maaperä on kivikkoa ja louhikkoa, joskin paikalla kasvava muhkea sammalkerros helpotti kulkemista ja antoi paikan maaperästä todellisuutta pehmeämmän vaikutelman. Muinaisjäänösrekisterin tiedoista poiketen rinne ei paikalla vietä voimakkaasti kohti pohjoista – mäen jyrkkä rinne sijaitsee lähimmillään noin 60 m paikasta luoteeseen. Maa paikalla viettää loivasti kohti pohjoista ja koillista. Paikalla olevasta kivikosta erottui halkaisijaltaan noin seitsemän metrin ja matala kumpare, jonka keskellä oli aavistuksen selkeämmin erottuva, halkaisijaltaan noin 4,5 m kokoinen matala kumpu. Kummun keskeltä erottui 40 cm syvä kuoppa, jonka halkaisija oli noin 1,4 metriä (kuopan keskipiste N 6711157,11 E 507310,49 z 29,00). Varsinkin laajemman kumpareen koko oli hyvin tulkinnanvarainen. Kivikosta koholla olevan kumpareen korkeus oli noin 70

cm – joskin kumpareen korkeuskin oli kovin tulkinnanvarainen, koska kivikko ja louhikko jatkui kymmeniä metrejä kumpareen ympärillä.

Aluksi kumpareen päältä poistettiin sammal 1,4 x 10,4 kokoiselta alalta siten, että syntynyt koe-oja leikkasi kumpareen keskellä olevan kuopan puoliksi. Koeoja sijoittui kumpareen päälle kuta-kuinkin itäkoillinen-länsilounassuuntaisesti. Koeojan kohdan sammalkerroksen poistaminen ei selkiyttänyt kumpareen rakennetta juuri lainkaan, mistä syystä sammalkerros poistettiin kumpareen päältä tässä vaiheessa laajemmalla alalla. Epäsäännöllisen muotoisen kaivausalan pintalaksi muodostui tämän jälkeen noin 44 m² (noin 10,4 x 8,5 m).

Sammaleen alta paljastuneet kivet olivat luontaisen pyöristyneitä ja kooltaan vaihtelevia. Suurimmat kivet olivat kooltaan noin 80 x 70 x 50 cm ja pienimmät halkaisijaltaan viiden sentin luokkaa. Keskimäärin kivien halkaisija oli 30-40 cm. Pienempiä kiviä oli eniten välittömästi kumpareen keskellä olevan kuopan kaakkoispuolelle, noin kahden neliömetrin alalla. Noin kaksi metriä kuopan pohjoispuolella kivien alta pilkotti hieman kivennäismaata (hiekkaa-moreenia), muuten kaivausalueen kohdalla kiviä vaikutti olevan useissa kerroksissa. Kumpareesta ei pintasammaleen poiston jälkeen havaittu sen keskellä olevan kuopan lisäksi muita rakenteita.

Kaivausaluetta kaivettiin syvemmälle poistaen siitä kivikerta kerrallaan. Toisen dokumentointitason jälkeen (kerros 3) kaivausalueen länsiosasta, noin 2,5 m sen keskellä olevasta kuopasta länteen, löydettiin kivi, jonka tasaisimmalle pinnalle oli piirretty tussilla naivistinen pääkallo ja sen alle reisiluut. Koristeltu kivi oli sammaleen peittämä ja koristeltu pinta alaspäin. Kumpareen keskellä olleen kuopan vallin etelälaidalta todettiin samassa kerroksessa oranssi muovin riekale.

Kolmannen dokumentointitason jälkeen (kerros 4) metallinilmäsimen avulla löydettiin kaivausalueen eteläosasta (N 6711154,99 E 507309,94 z 28,67) kiväärin hylsy. Hylsy oli noin 20 cm syvyydellä maanpinnasta, kivien raossa. Toinen metallinilmäsimellä saatu löytö oli ruostunut, mutta muuten varsin hyväkuntoinen pieni rautakiila tms. Se löytyi noin 1,5 m alueen keskellä olleen kuopan pohjoispuolelta kivien välistä (N 6711158,58 E 507310,75 z 28,71). Kaivausaluetta ja osin myös sen lähiympäristöä tutkittiin jokaisen dokumentointitason jälkeen metallinilmäsimellä, mutta edellä mainitut hylsy ja kiila olivat ainoat sen avulla saadut löydöt.

Neljännessä kaivauskerroksesta todettiin lisäksi noin kämmenen kokoinen pala styrox-levyä. Se löytyi kumpareen keskellä olleen kuopan keskipisteestä noin 2,6 m koilliseen (N 6711159,49 E 507311,61 z 28,61), kivien alta.

Kumpareen keskellä olleen kuopan pohjalla oli noin 20 cm pehmeää tummaa multaa. Neljännän dokumentointitason jälkeen (kerros 5) multa kuopassa hiipui ja sen alta paljastui paikoilleen hajonnut/hajotettu styrox-levy (muutamia styroxin paloja oli paljastunut kohdalta jo aiemmassa kaivauskerroksessa). Levyä kuopan pohjalle oli epämääräisen ympyrän alueella, noin 90 x 80 cm alalla. Kumpareen laelta (kuopan reunalta) mitattuna styrox-levy tuli vastaan 60-65 cm syvyydessä. Levyn kappaleiden päällä oli osin myös kiviä, jotka olivat ilmeisesti romahtaneet niille sijoilleen kuopan reunoilta.

Seuraavassa kaivaustasossa tutkimusalue pienennettiin 3,6 x 1,8 m kokoiseksi alueeksi. Pienennetty alue sijoittui kaivausalueelle siten, että sen kohdalle sijoittui puolet kumpareen keskellä olleesta kuopasta (n-osa) ja aiemmin kuopan pohjoispuolelta havaitun hiekkamoreenin kohta kokonaisuudessaan. Kuopan pohjalle styroxin palojen ja mullan sekaisen maan alla oli kiviä, mitkä eivät eronneet kivikon muusta kivikosta. Hiekkamoreenin kohta laajeni hieman, muttei ulotunut vielä koko kaivausalueelle.

Seuraavassa kaivauserroksessa (kerros 7) kaivausalaa pienennettiin edelleen siten, että se sijoittui edellisen pienennösalueen koillisosaan ja oli kooltaan 1,8 x 1,2 metriä. Tämän viimeisen kaivaustason tarkoituksena oli selvittää, oliko paikalla esiintyvä hiekkamoreeni luontaista maainesta vai oliko se tuotu paikalle muualta. Kerroksen kaivaminen lopetettiin siinä vaiheessa, kun kivinen hiekkamoreeni esiintyi koko laajennuksen alueella. Havaintojen perusteella hiekkamoreeni oli paikan luontainen pohjamaa.

Kaivaushavaintojen perusteella paikalla oleva kivikko on siis luontainen. Alueella on kivikkoa/louhikkoa huomattavasti laajemmalla alueella kuin tutkimuksen kohteena olleen ”röykkiön” kohdalla. Selkeimmin kivikosta kohosi halkaisijaltaan noin 4,5 m kumpu, jonka korkeus siitä ympäröivästä kivikosta oli maksimissaan 70 cm. Kummun keskellä ollut kuoppa on tehty modernilla ajalla ja sen pohja oli jostain syystä eristetty styrox-levyn kappaleella. Sitä, onko kumpare tehty kivikkoon styrox-kuopan teon yhteydessä, ei tutkimusten yhteydessä täysin saatu selville. Tähän viittaisi kuitenkin se, että kuopan ympärillä poistettujen kivikertojen alta (kaivauserrokset 3-6) todettiin muuta kaivausaluetta enemmän multaa yms. humusta, mikä voisi olla jäännös vanhasta sammalkerroksesta.

Kumpareen on aiemmin arveltu olevan pronssikautisen hautaröykkiö, vaikka se myös aiemmissa tutkimuksissa on todettu sijaitsevan epätavallisen korkealla (noin 29 m mpy) verrattuna Kymenlaakson rannikolta tunnettuihin sen aikaisiin hautaröykkiöihin, jotka sijaitsevat normaalisti alle 20 metrin korkeustasoilla. Mikään saatu kaivaushavainto ei siis tue ”röykkiön” pronssikautisuutta.

Kuvia

Vasen: Pintamaiden poisto käynnissä. Kaakkoon. Oikea: Kuopan pohjalta, tumman mullan seasta alkaa pilkottaa styroxin palasia dokumentointitasossa 4.

Vasen: Kuopan kohta ennen pintamaiden poistoa. Kaakkoon. Oikea: Pintamaisen poistoa. Pohjoiseen.

Vasen: Ensimmäinen dokumentointikerros. Koilliseen. *Oikea:* Kaivausalue erottuu kuvan taustalla. Itä-kaakkoon.

Vasen: Kolmas kaivauskerros, kivikon kuoppa kuvan keskellä. Etelään. *Oikea:* Neljäs dokumentointitaso. Itäkoilliseen.

Vasen: Neljäs dokumentointitaso. *Oikea:* Mitan oikealla puolella, noin nro 2:n tasalla ensimmäinen havaittu styroxin pala neljännessä kaivauskerroksesta. Länteen.

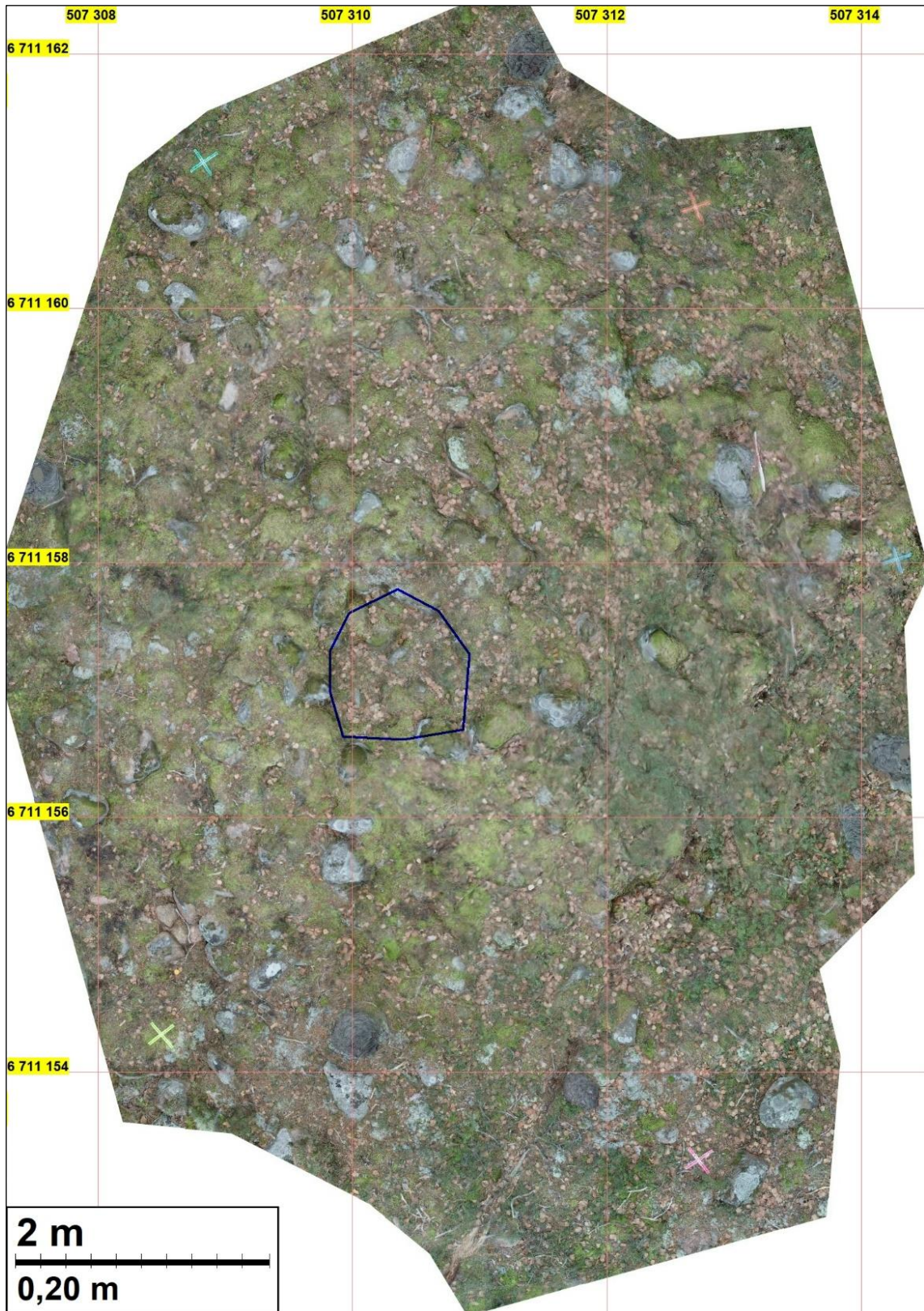

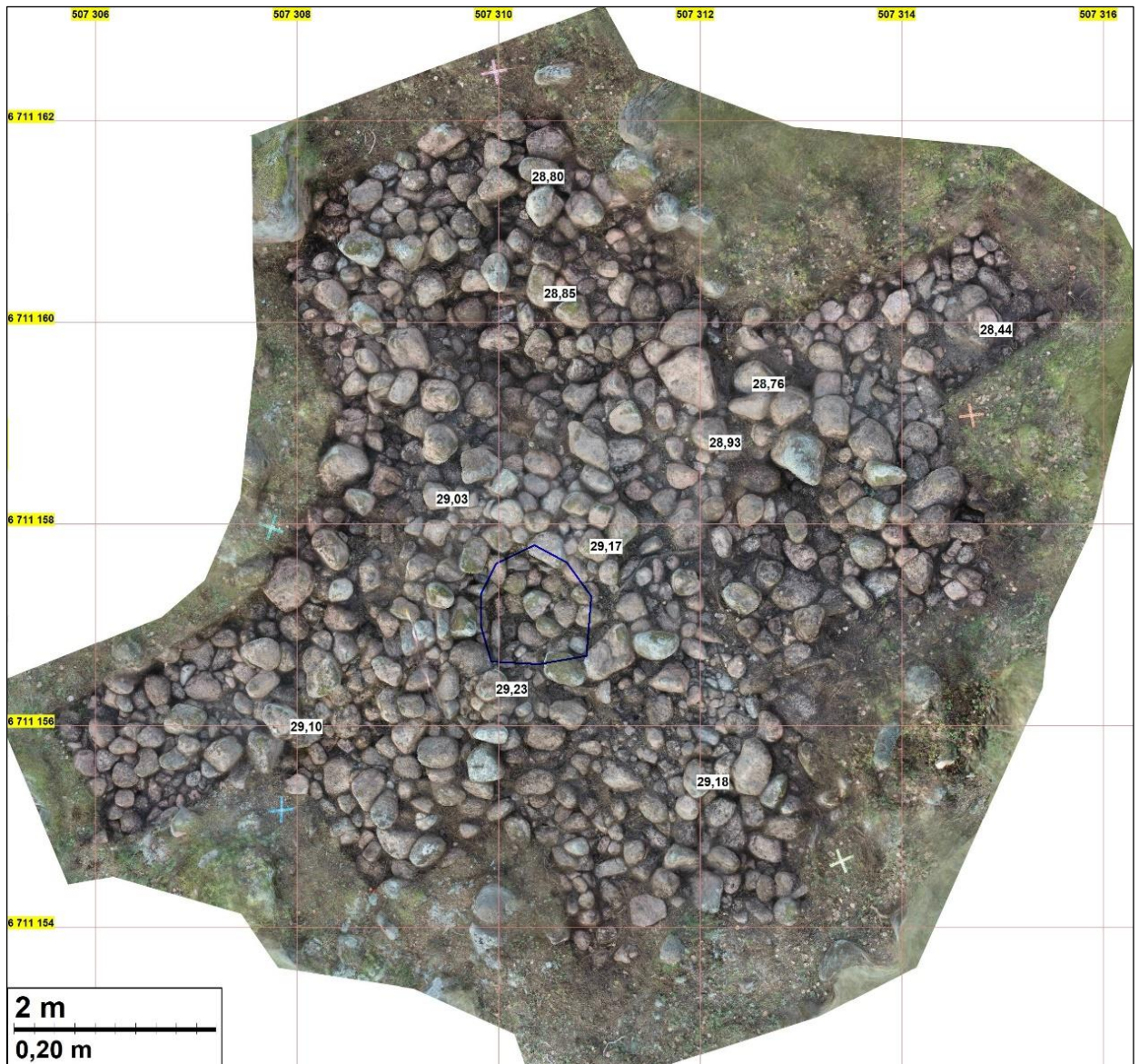
Vasen: Kivikosta löydetty tussilla piirretty merirosvo -henkinen taideteos. *Oikea:* Kivien välistä pilkottaa kivennäismaata. Etelään.

Vasen: Kaivauskerros viisi. Kuopan kohdalta alkaa paljastua styroxin paloja. Pohjoiseen. *Oikea:* Tilanne kaivausten lopussa. Kivennäismaa (oranssin sävyinen kohta) on todettu olevan kivikon pohjamaa. Etelä-kaakkoon.

Kartat

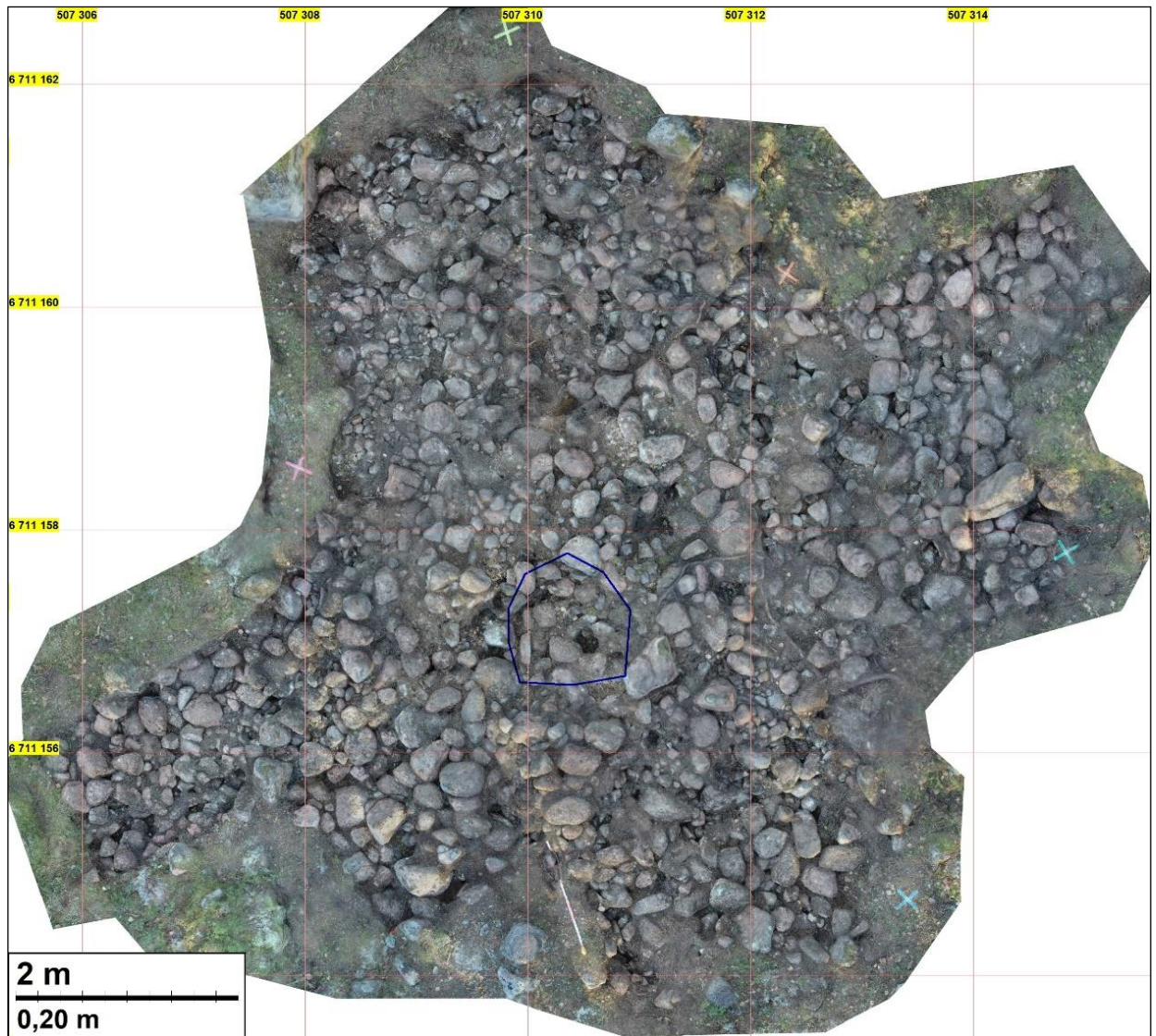
Dokumentointitaso 1. Kivikossa olleen kuopan kohta on merkitty sinisellä viivalla.

Dokumentointitaso 2. Kivikossa olleen kuopan kohta on merkitty sinisellä viivalla.

3D-malli (linkki).

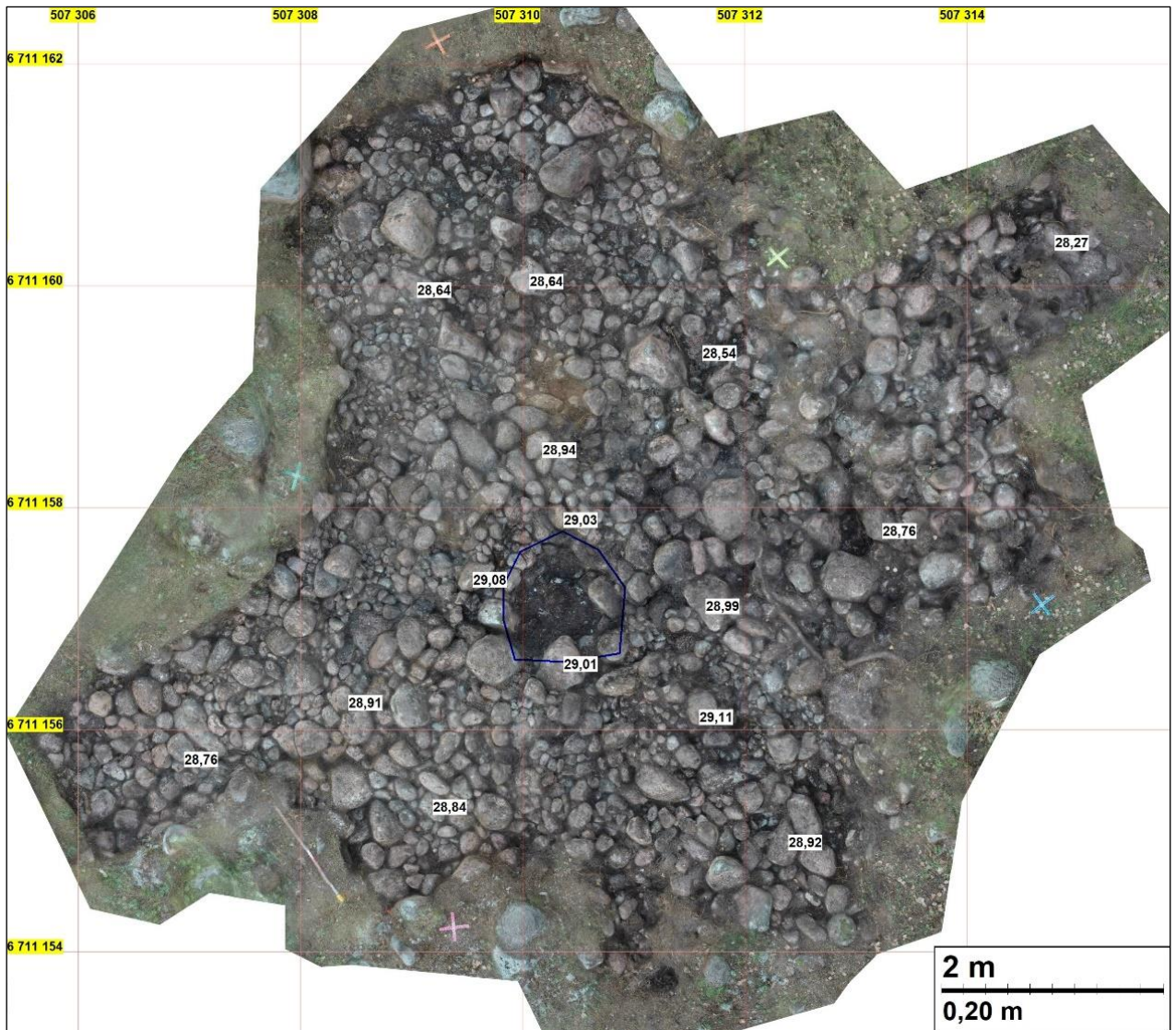
Linkki 3D pdf-tiedostoon toimii kun ne ovat tämän raportin kansion alakansiossa \3D

Dokumentointitaso 3. Kivikossa olleen kuopan kohta on merkitty sinisellä viivalla.

[3D-malli \(linkki\).](#)

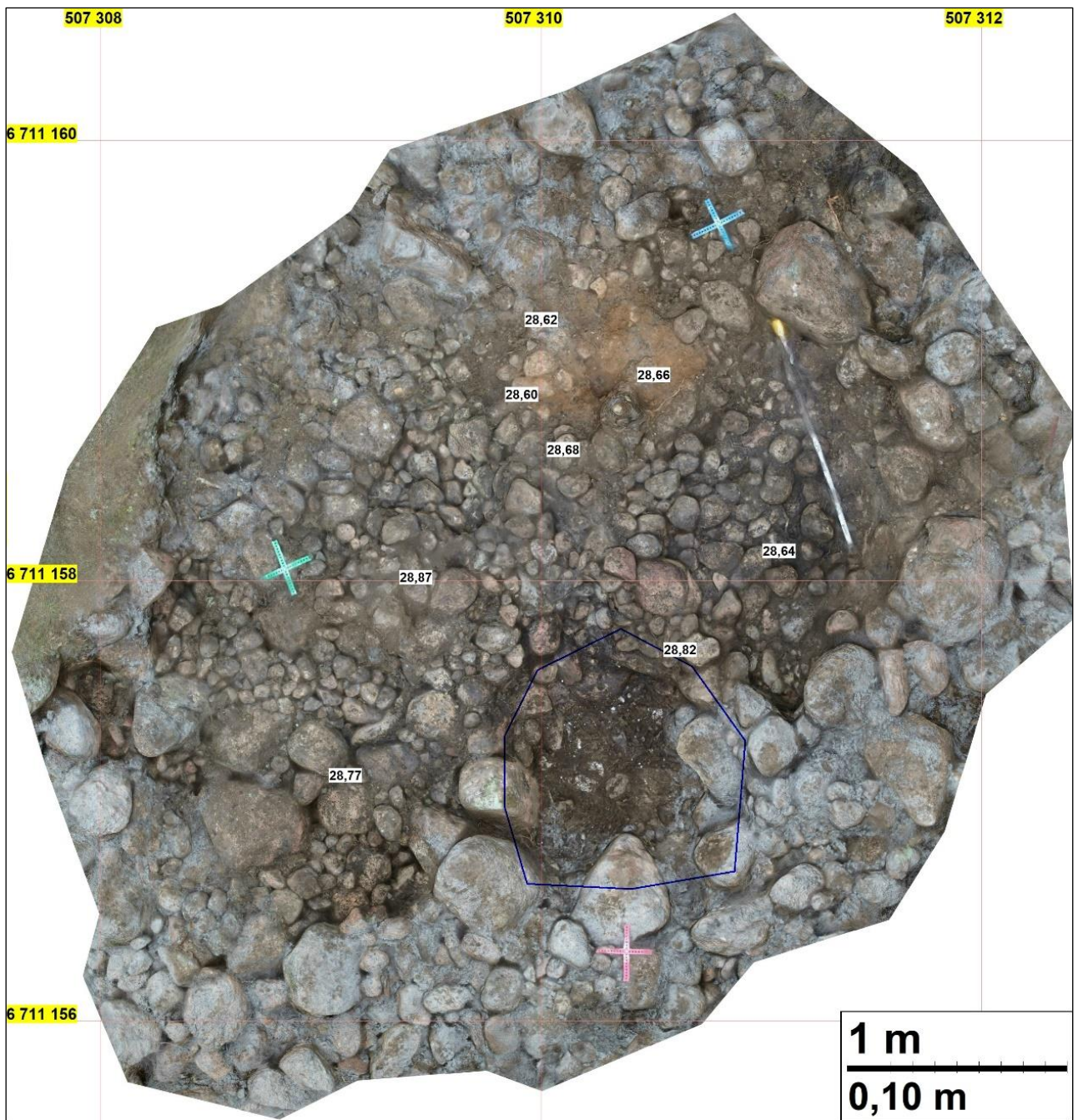
Linkki 3D pdf-tiedostoon toimii kun ne ovat tämän raportin kansion alakansiossa \3D

Dokumentointitaso 4. Kivikossa olleen kuopan kohta on merkitty sinisellä viivalla.

[3D-malli \(linkki\).](#)

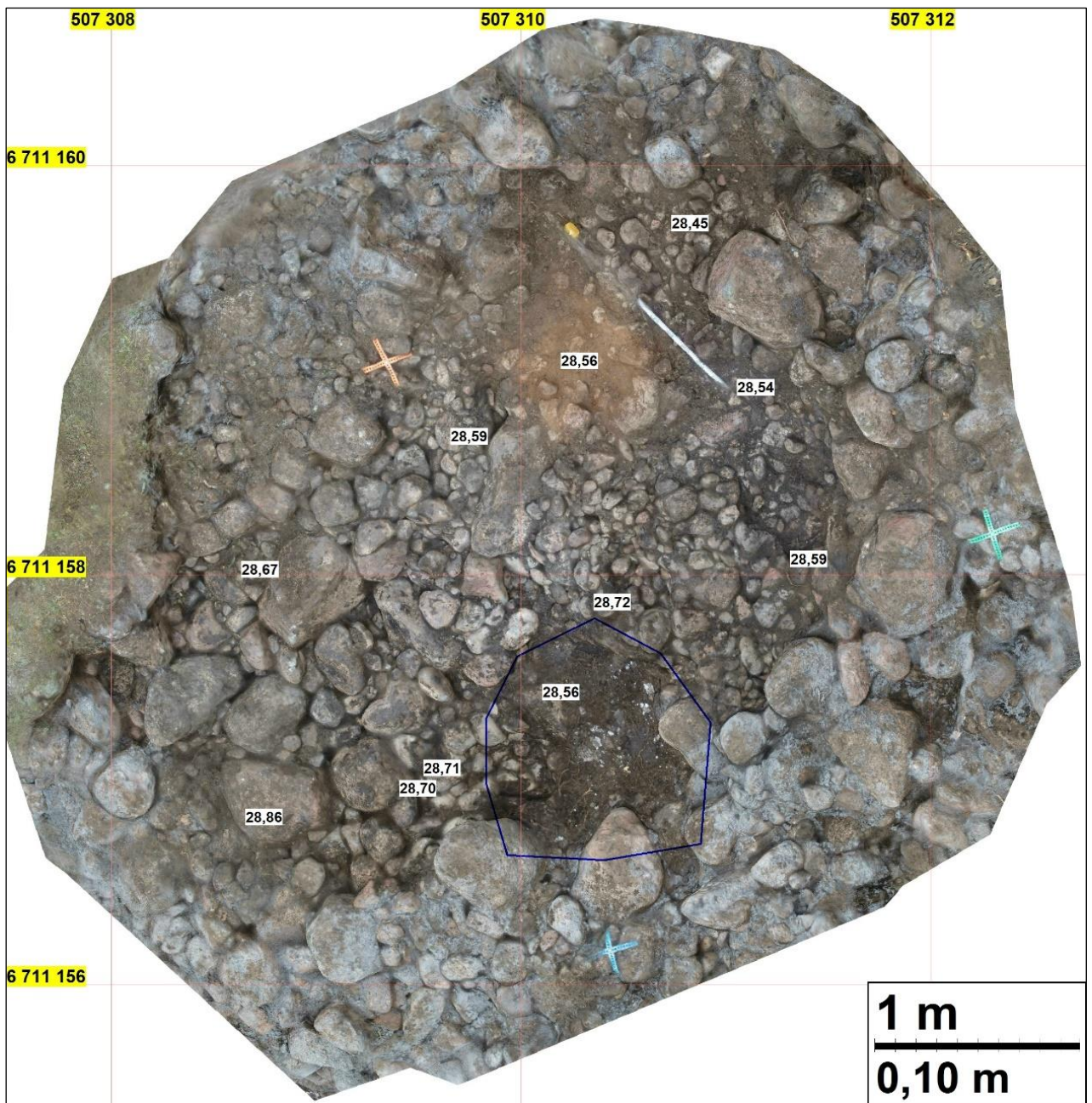
Linkki 3D pdf-tiedostoon toimii kun ne ovat tämän raportin kansion alakansiossa \3D

Dokumentointitaso 5. Kivikossa olleen kuopan kohta on merkitty sinisellä viivalla.

[3D-malli \(linkki\).](#)

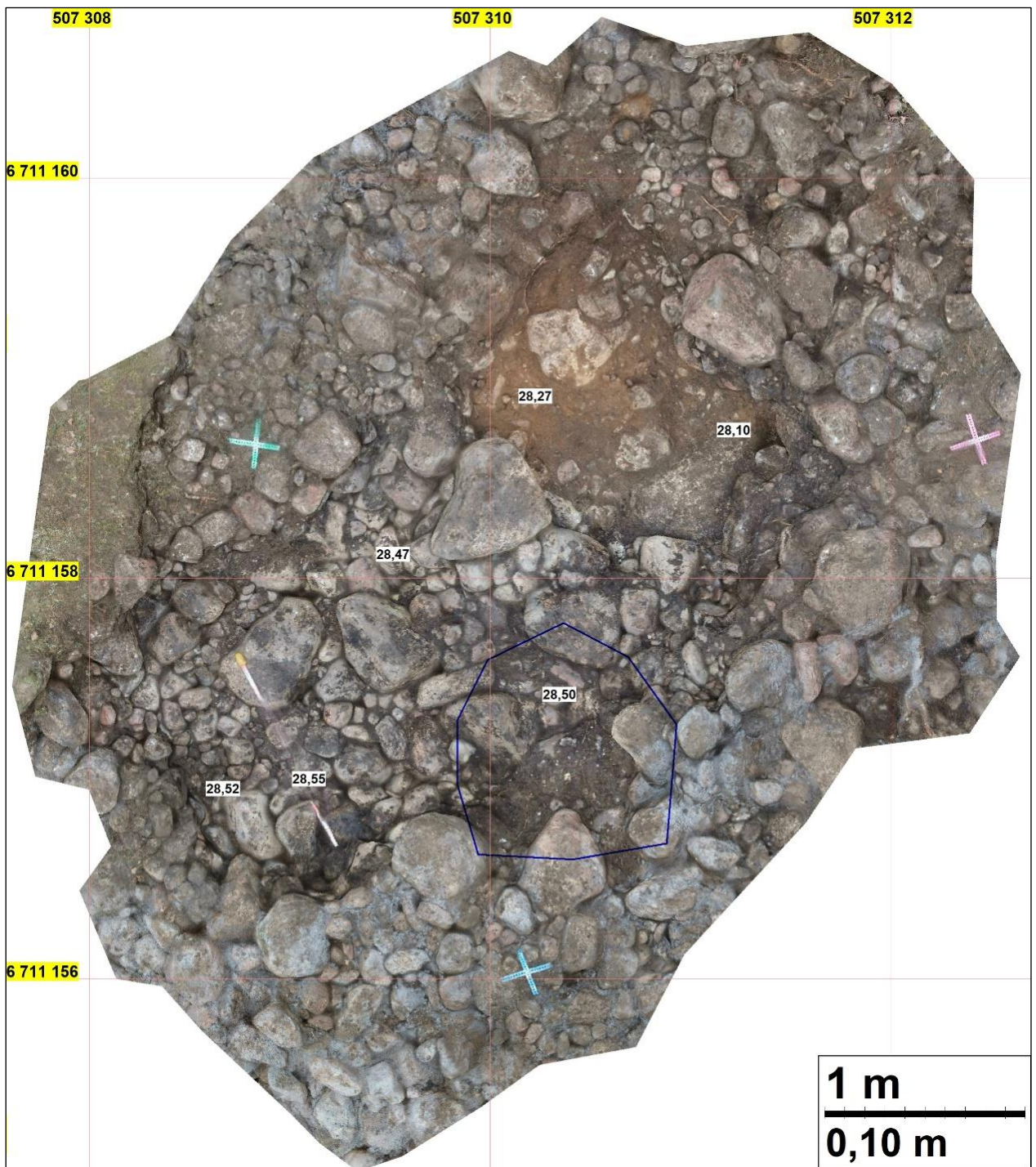
Linkki 3D pdf-tiedostoon toimii kun ne ovat tämän raportin kansion alakansiossa \3D

Dokumentointitaso 6. Kivikossa olleen kuopan kohta on merkitty sinisellä viivalla.

3D-malli (linkki).

Linkki 3D pdf-tiedostoon toimii kun ne ovat tämän raportin kansion alakansiossa \3D

Dokumentointitaso 7. Kivikossa olleen kuopan kohta on merkitty sinisellä viivalla.

3D-malli (linkki).

Linkki 3D pdf-tiedostoon toimii kun ne ovat tämän raportin kansion alakansiossa \3D

SAVILAHDENVUORI 2

Savilahdenvuori 2 (mj-tunnus 1000027458) on muinaisjäännösrekisterissä statuksella muu kulttuuriperintökohde, historiallinen rajamerkki. Kohteen lähtötiedot perustuvat Marita Kykyrin ja Minna Minkkisen tarkastuskäyntiin (2015) sekä Petro Pesosen inventointiin (2016):

”Kohde sijaitsee Savilahdenvuoren etelärinteessä Hillolahteen viettävän rinteen yläosassa. Paikalla on kivistä ladottu noin 1,3 x 1,4 m kokoinen ja 60-80 cm korkea rajamerkki, joka on voimakkaasti sammalen peittämä. Paikalla ei ole enää voimassaolevaa rajaa, mutta vielä vuoden 1968 peruskarttaan on merkitty koillinen-lounassuuntainen tonttiraja.”

Paikalla oli siis kuutioimainen kivistä tehty röykkiö. Sen korkeus oli 55 cm ja koko maanpinnan tasalta 1,3 x 1,3 m. Röykkiön keskipisteen koordinaatti oli N 6710945 E 507368 z 18 m mpy. Röykkiön päällä oli paksu sammalkerros.

Sammalkerroksen putsauksen jälkeen röykkiö paljastui hieman yli 50 cm korkeaksi röykkiöksi, jonka oli muodoltaan lähinnä pyöristynyt neliö. Röykkiö oli ladottu kasaan varsin löyhästi ja sen lounaiskulma oli tehty maakiven päälle. Suurin röykkiön irtokivistä oli kooltaan 65 x 40 x 25 cm, suurin osa kivistä oli kuitenkin helposti miehen nostannaisia. Osa kivistä oli pyöristyneitä ja osa terävasärmäisiä. Poran jälkiä terävasärmäisistä kivistä ei havaittu, joten ne lienevät peräisin röykkiön pohjois-luoteispuolen kallion rapautuneesta pinnasta.

Päällimmäisenä röykkiössä oli 45 x 40 x 25 cm kokoinen kivi, jonka toisella kyljellä oli hakkaus ”15”. Kivi oli lappeelleen röykkiön päälle numeropuoli alaspäin. Röykkiön alla olleen maakiven korkeimmalta laelta paljastui hakkaus, joka muodostui kahdesta noin 15 cm pituisesta viivasta. Viivat yhdistyivät toisiinsa siten, että ne muodostivat avoimen V-kirjaimen. Toinen viiva oli kuta-kuinkin eteläkaakko-pohjoisluodesuuntainen ja toinen kaakko-luodesuuntainen. Röykkiö on aivan ilmeisesti vanha rajamerkki. Sen päällä ollut kivi, josta havaittiin hakkaus ”15”, on todennäköisesti rajamerkin viisarikivi ja numero on rajamerkin tunnistenumero. Röykkiön alla olleen maakiven viivahakkaukset osoittavat mitä ilmeisimmin paikalla risteävän rajalinjan suunnat.

Ainoa tarkastettu vanha kartta (vuosien 1694, 1792, 1832, 1843, 1885, 1968, 1983 ja 1987 kartat), johon paikalle on merkitty kiinteistöraja, on vuoden 1968 peruskartta. Nykyisin paikalla ei ole kiinteistörajaa. Röykkiön alla olleen maakiven viivahakkaukset ovat v. 1968 peruskartan kiinteistörajojen suuntaiset. Rajan itäpuolella olleen kiinteistön numero samalla kartalla on 2:105 ja rajan länsipuoleisen kiinteistön numero 2:96 – näiden perusteella kiven hakkaus ”15” ei selity.

Kaivaushavaintojen ja vanhojen karttojen perusteella *Savilahdenvuori 2* on ollut rajamerkki, joka on sijainnut kiinteistörajalla vuoden 1968 peruskartalla.

Kuvia

Vasen: Rajamerkki ennen purkamista. Etelään. Oikea: Rajamerkki sammaleen poiston jälkeen. Länteen.

Vasen: Rajamerkki ennen tutkimuksia. Etelään. Oikea: Pintasammal poistettu. Etelään.

Vasen: Rajamerkin purkamisen puoliväli. Pohjoiseen. Oikea: Rajamerkin päällä ollut (laonnut) viisarikivi käännettynä. Hakkaus on vahvistettu liidulla.

Vasen: Rajamerkin alla olevaan maakiveen on hakattu kaksi viivaa, jotka osoittavat paikalla kulkeneen kiinteistörajan suunnan. Kuvan yläosa on pohjoiseen.. Oikea: Rajamerkin kohta kaivausten lopussa. Itään.

3D-malli (linkki).

Linkki 3D pdf-tiedostoon toimii kun ne ovat tämän raportin kansion alakansiossa \3D

SAVILAHDENVUORI 3

Savilahdenvuori 3 (mj-tunnus 1000027459) on muinaisjäännösrekisterissä statuksella muu kulttuuriperintökohde, historiallinen röykkiö. Kohteen lähtötiedot perustuvat Marita Kykyrin ja Minna Minkkisen tarkastuskäyntiin (2015) sekä Petro Pesosen inventointiin (2016): ”Kohde sijaitsee Savilahdenvuoren kaakkoispuolella Hillonlahteen viettävässä loivassa rinteessä. Noin 100 metrin päässä kaakossa kulkee rautatie. Paikalla on sammalenpeittämä kivirakenne, joka on kasattu kiinni isoon maakiveen. Kiveyksen halkaisija on noin 1,6 m. Kivikasasta on luultavasti otettu josain vaiheessa kiviä. Rakenteessa on sekä luonnonkiviä että lohkokiviä. Kiviröykkiön funktio ja ajoitus ovat epäselviä. On mahdollista, että kyseessä on raaka-ainevarasto, mutta kyseessä voi olla myös raivausröykkiö.”

Paikalla sijaitsi noin 1,4 x 1,7 m kokoinen röykkiö, jonka korkeus oli 60 cm (N 6710867 E 507551 z 8,5 m mpy). Röykkiön pidempi sivu oli koillinen-lounassuuntainen. Röykkiö oli kasattu vajaan kuution kokoisen kiven koillispuolelle siten, että röykkiö oli kiinni kivessä. Maanperä röykkiön kohdalla oli ruoho- ja sammalpeitteistä kalliota, ja sen lähiympäristö oli kivikkoa. Röykkiön ja siinä kiinni olleen suuren kiven lounaispuolelta alkoi yhtenäinen kivikko/louhikko, joskin varsinainen röykkiö sijoittui hieman tätä kivikkoa korkeammalle, kallion päälle. Röykkiön pinnalla kasvoi osin paksu sammalkerros ja sen länsiosan ja suuren maakiven päällä oli kasa kuivuneita oksia yms. raivausjätettä. Röykkiötä ja sen lähiympäristöä tutkittiin myös metallinilmaisimella, mutta löytöjä sen avulla ei tehty.

Röykkiön päältä olleiden sammaleen ja risujen poistamisen jälkeen sen rakenne selkiytyi. Röykkiö oli kutakuinkin neliömäinen. Sen reunat (lounaislaitaa lukuun ottamatta, missä oli suurempi kivi) oli tehty pyöristyneistä kivistä, joiden halkaisija oli 50-75 cm. Röykkiön sisäpuoli oli täytetty reunakiviä pienemmillä kivillä (Ø 15-40 cm). Röykkiön korkein kohta oli vasten sen lounaislaidan suurta kiveä, mihin pienempiä kiviä oli kasattu noin 80 cm korkeaksi kasaksi. Röykkiön muiden osien korkeus oli noin 55 – 60 cm. Röykkiön kivet sekä paikan kallioperä oli herkästi rapautuvaa.

Röykkiö purettiin ensin pienemmistä kivistä, jolloin siitä oli jäljellä suurempien kivien muodostama kehä. Kallion pintaa vasten oli 1-3 cm paksuinen juurien sekainen multakerros, jota oli myös suurempien kehäkivien alla. Kivien alta multakerroksesta todettiin muutama irrallinen pieni hiilen pala (Ø 1 cm), mutta ne eivät muodostaneet minkäänlaista keskittymää. Lopuksi röykkiön ulkokehän kivet poistettiin ja kallion pinta puhdistettiin röykkiön kohdalta. Muutaman hiilen palan lisäksi röykkiöstä ei saatu löytöjä (hiiliä ei otettu talteen).

Mikään tarkastettu vanha kartta (vuosien 1694, 1792, 1832, 1843, 1885, 1968, 1983 ja 1987 kartat, ks. lähdeluettelo) ei selitä röykkiötä, joskin esim. rajamerkiksi se olisikin perin erikoinen. Aiemmin röykkiön on ajateltu olevan esim. raivausröykkiö tai raaka-ainevarasto, mitkä eivät nyt tehdyn tutkimuksen perusteella vaikuta uskottavilta selityksiltä. Raivausröykkiöksi sen sijainti on outo – miksi kiviä olisi raivattu viereisestä kivikosta päältä kallion päälle, neliömäiseksi muodostelmaksi? Myöskään raaka-ainevarastoksi röykkiö on outo – miksi välittömästi kivikon viereen olisi tehty pieni kivikasa, jonka kivet eivät vaikuttaneet poikkeavan ympäristön kivistä millään lailla? Ja varastoksi kasa on varsin vaatimaton. Sijaintinsa puolesta kyseessä voisi olla niin sanottu ryssän uuni, mutta tutkimuksen perusteella se ei sellainen ole. Röykkiö oli mitä ilmeisimmin ihmistekoinen, mutta sen tarkempi funktio ja ajoitus jäi avoimiksi.

Kuvia

Vasen: Röykkiö ennen tutkimuksia. Luoteeseen. Oikea: Röykkiö sammaleen poistamisen jälkeen. Luoteeseen.

Vasen: Röykkiö ennen sammalkerroksen poistamista. Lounaaseen. Oikea: Pintasammaleen poistamisen jälkeen. Kaakkoon.

Vasen: Purkamisen välivaihe. Lounaaseen. Oikea: Purkamisen välivaihe. Lounaaseen.

3D-malli ([linkki](#)).

Linkki 3D pdf-tiedostoon toimii kun ne ovat tämän raportin kansion alakansiossa \3D

Vasen: Purkamisen välivaihe. Lounaaseen. Oikea: Tilanne kaivausten lopuksi. Länsilounaaseen.

SAVILAHDENVUORI 4

Savilahdenvuori 4 (mj-tunnus 1000028821) on muinaisjäänösrekisterissä statuksella mahdollinen muinaisjäänös, ajoittamaton röykkiö. Kohteen lähtötiedot perustuvat Petri Halisen tekemään tarkastukseen v. 2016: ”Mahdollisen kiviröykkiön pohja. Jäljellä vielä isompia kiviä yksi kerros ja joukko pienempiä kiviä. Muodostavat lähes pyöreän alueen. Kallion vieressä, hieman alempana, on kivistä koottu mahdollinen tukirakenne. Vaikuttaa varsin hyvin ladotulta ja nuorehkolta.”

Röykkiön pohjaksi arveltu kohde sijaitsi matalan, kutakuinkin koillinen-lounassuuntaisen, kallioharjanteen kaakkoisosassa (keskikohta N 6710849 E 507462). Kohde sijoittui harjanteen päälle, kohdalla olevan matalan satulamaisen painanteen kohdalle, noin 12 metrin korkeustasolle. Kivien päällä kasvoi jäkälää sekä muutamia pieniä katajia ja mäntyjä. Itse kivirakenne vaikutti muodoltaan epämääräiseltä, noin 4,8 x 4,3 metrin kokoiselta (pidempi sivu kallioharjanteen suuntainen) ja korkeintaan 10 cm korkealta. Pintakasvillisuuden alta pilkottaneet kivet olivat hyvin erikokoisia: suurin kivi oli kooltaan 85 x 40 x 20 cm ja pienimmät kivet olivat sormenpään kokoista soraa. Osa kivistä näytti olevan teräväsärmäisiä ja osa luontaisen pyöreitä. Kivirakenteen e-puolella kallioharjanteen juurella oli kivikasa (muinaisjäänösrekisterissä mainittu mahdollinen tukirakenne). Myös kivirakenteen w-puolella, harjanteen toisella puolella, oli kiviä, mutta ne eivät muodostaneet yhtenäistä kiveystä – kyseessä oli ennemminkin harva kivikko.

Pintakasvillisuuden poiston jälkeen kiveyksen kooksi hahmottui noin 4,2 x 3,6 m kokoinen ja epämääräisen muotoinen kivialue. Kivet siinä olivat hyvin erikokoisia: sorahiekasta aina noin 85 x 40 x 20 cm kokosiin. Suurin osa kivistä oli muodoltaan laakeita ja osin teräväsärmäisiä. Kivet eivät muodostaneet havaittavaa rakennetta. Kivirakenteen rajat eivät olleet millään lailla selvät, eivätkö ne selventyneet tutkimuksen yhteydessä. Paikalla kaivettiin auki noin 5 x 5 metrin kokoinen alue, mutta enemmän ja vähemmän yksittäisiä kiviä kallioharjanteen päällä oli myös tämän alueen ulkopuolella. Kaivausalue sijoittui kuitenkin tiheimmän kiveyksen kohdalle.

Kiveys kaivettiin pois tutkimusten yhteydessä. Siitä tehtiin kaksi dokumentointitasoa kaivausten edetessä. Kiviä paikalla oli joissain kohdin muutamassa kerroksessa, kun joissain kohdin kivikerroksia oli vain yksi. Kivet olivat yleisesti hyvin rapautuvaa sorttia, kuten myös paikan kallio. Kallion ja pienempien kivien päällä oli humusta ja multaa, jonka paksuus keskimäärin oli muutama sentti. Avatun alueen e-laidan kallionkolossa multaa oli noin 15 cm. Kallion pinnan puhdistuksen yhteydessä siitä irtosi laattamaisia paloja, jotka vaikuttivat samalta kivilajilta kuin sen päällä olleen

kivikon kivet. Avatun alueen eteläosassa kallio oli rapautunut soraksi. Alueen keski- ja pohjoisosassa puolestaan soramaista pikkukiveä oli vain vähän. Paikalta ei tehty löytöjä. Myös metallinilmaisoin pysyi paikalla vaii.

Kivirakenteen e-puolen kivikasa kaivettiin myös pois tutkimusten aikana. Paikalla oli noin 80 cm korkea kivikasa, joka nojasi vasten kallioharjannetta pienessä kolmiomaisessa kalliosyvennyksessä. Kivikasa oli kallio pohjalla ja sen pohjan koko oli noin 1,2 x 1 m. Kivien poiston yhteydessä sen yläkerroksista paljastui muovin riekale. Kivien väleissä ja osin myös niiden alla oli paljon lahonnutta puuta. Muovilöydöistä huolimatta katsoisin kyseisen kivikasan luontaisesti syntyneeksi. Kyseessä lienee osin paikoilleen rapautunutta kalliomuodostumaa ja osin kallioharjanteen päältä vyöryneitä kiviä. Lahonnut puu kivien seassa selittyisi paikalla kasvaneella puulla. Mikään paikalla nähty ei viittaa muinaisjäännösrekisterissä arveltuun tukirakenteeseen.

Kallioharjanteen päällä ollutta kivikkoa, tai sen juurella ollutta kivikasaa ei tutkimushavaintojen perusteella voi pitää ihmistekoisena. Kyseessä lienee kalliosta rapautuneiden kivien keskittymä.

Kuvia

Vasen: Röykkiön kohta ennen tutkimusta. Koilliseen. Oikea: Ensimmäinen dokumentointitaso. Koilliseen.

Vasen: Tilanne ennen tutkimuksia. Koilliseen. Oikea: Näreiden poiston jälkeen. Koilliseen.

Vasen: Kivikon kaakkoispuolella sijainnut kivikko, joka mainitaan myös mj-rekisterissä. Luoteeseen. *Oikea:* Kaivaus käynnissä. Vasemmalla T. Sepänmaa ja oikealla T. Tiainen. Lounaaseen.

Vasen: Ensimmäinen dokumentointitaso. Luoteeseen. *Oikea:* Ensimmäinen dokumentointitaso. Koilliseen.

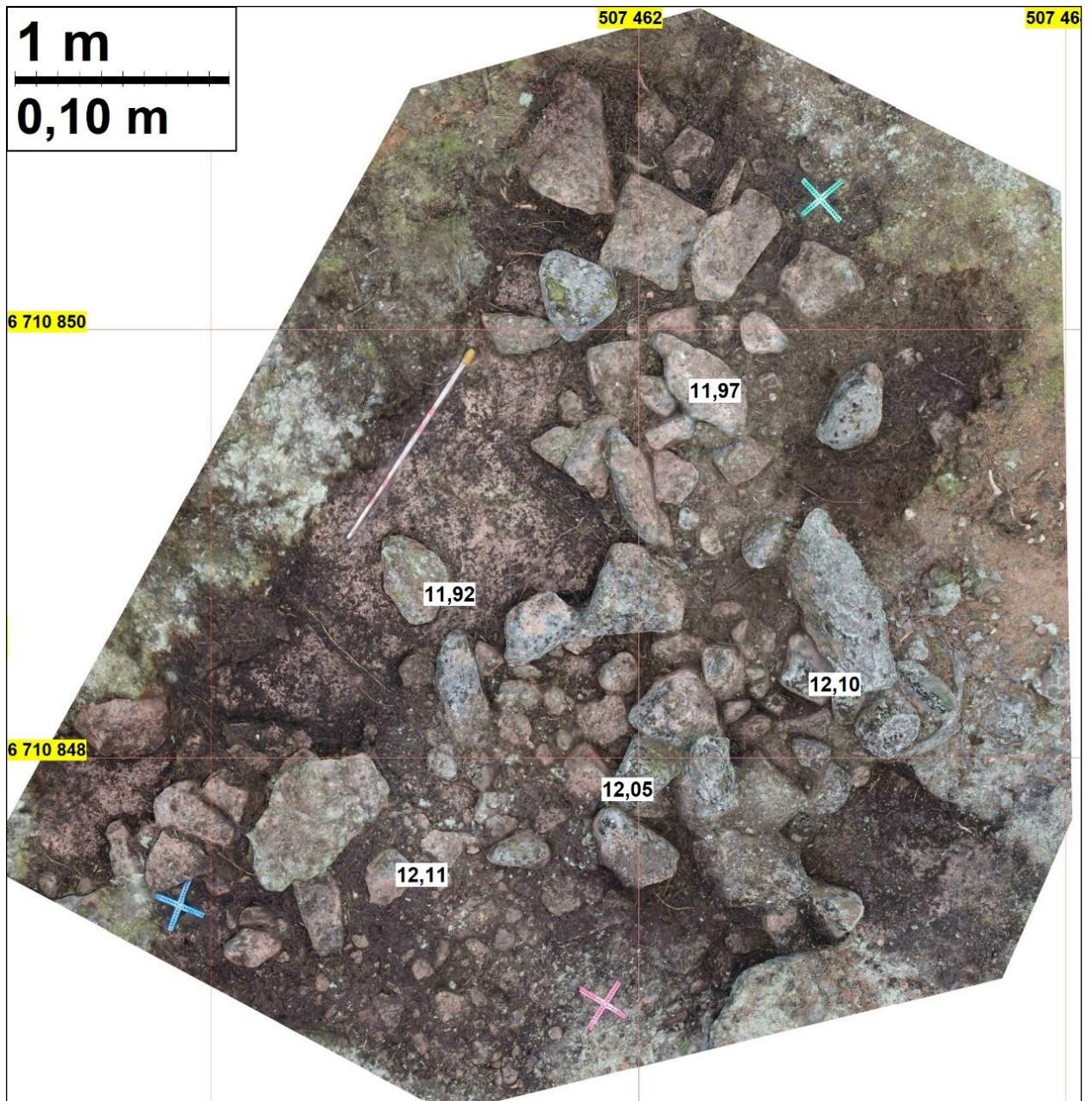

Vasen: Ensimmäinen dokumentointitaso. Lounaaseen. *Oikea:* Kivikon kaakkoispuolella sijainnut kivikko poiskaivettuna. Luoteeseen.

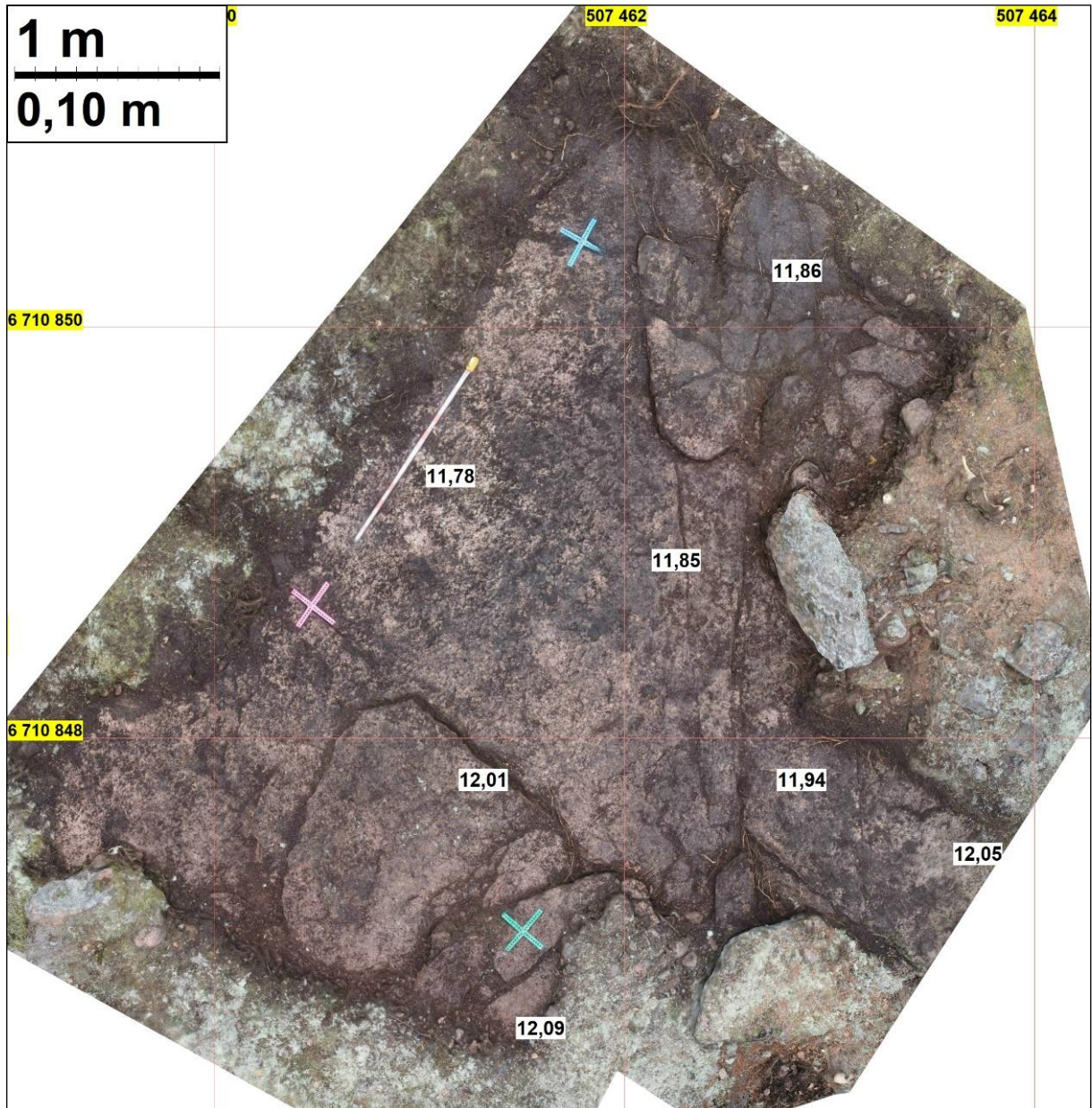
Vasen: Tilanne kaivausten lopuksi. Koilliseen. Oikea: Tilanne kaivausten lopuksi. Lounaaseen.

Kartat

Ensimmäinen dokumentointitaso.

Toinen dokumentointitaso, kallion pinta.

[3D-malli 1 \(linkki\).](#)

[3D-malli 2 \(linkki\).](#)

Linkki 3D pdf-tiedostoon toimii kun ne ovat tämän raportin kansion alakansiossa \3D

Tulos

Savilahdenvuori 1: Pronssikautisena röykkiönä pidetty paikka todettiin tutkimusten yhteydessä laajaksi luontaiseksi kivikoksi, jonka keskelle oli tehty poteromainen kaivanto modernilla ajalla. ”Röykkiön” kumpumainen keskiosa on ilmeisesti syntynyt tämän poteron kaivamisen tuloksena.

Savilahdenvuori 2: Paikalla ollut kivistöröykkiö on rajamerkki, joka on sijainnut kiinteistörajalla. Kiinteistöraja on merkitty ainoastaan vuoden 1968 peruskartalle. Rajamerkin päällä oli laonnut viisarikivi, jossa näkyi hakkaus ”15”. Toinen hakkaus paljastui maakivestä, jonka päälle röykkiö oli tehty: sen päällä oli kaksi viivaa, jotka osoittivat paikalla kulkeneen kiinteistörajan suunnat.

Savilahdenvuori 3: Paikalla olleen röykkiön tarkempi luonne ja ajoitus jäivät tutkimusten jälkeenkkin osin avoimiksi. Röykkiö oli kuitenkin mitä ilmeisimmin ihmistekoinen. Kyseessä voisi olla esimerkiksi raaka-ainevarasto, joskin sellaiseksikin sen sijainti kivikon kupeessa oli hieman erikoinen.

Savilahdenvuori 4: Kallioharjanteen päällä olevaa kivikkoa ei kaivaushavaintojen perusteella voi pitää ihmistekoisena. Kyseessä lienee kalliosta rapautuneiden kivien keskittymä.

8.2.2019

Teemu Tiainen

Lähteet

Kykyri, Marita ja Minkkinen, Minna 2015. Arkeologisen kohteen tarkastus 27.8.2015. Savilahdenvuori 1.

Kykyri, M. ja Minkkinen, M. 2015. Arkeologisen kohteen tarkastus 17.9.2015. Savilahdenvuori 2 ja 3.

Pesonen, Petro 2016. Hamina Hillonlahti. Asemakaava-alueen arkeologinen inventointi 15.–17.6.2018.

Kartat:

Aminoff, G.M. 1832: Charta öfver Summa Samfällighets Ägor uti Wecklax Socken af Kymmene Härad och Wiborgs län. G18:15/1-12

Geograf Karta öfver Weckelax socken belägen Kymmen härad af Wiborgs län 1843. Pitäjänkartasto, myöhemmin nimetty karttalehti 3042 01 Vehkalahti.

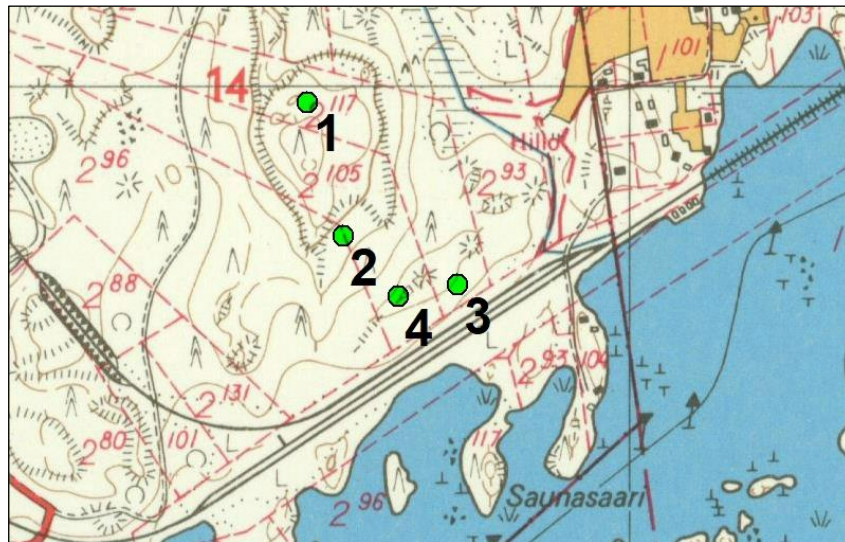
Forsell, H. 1694. Geometrisk karta öfver Summa By.

Senaatin kartasto. Hamina X 41. Vuosi 1885.

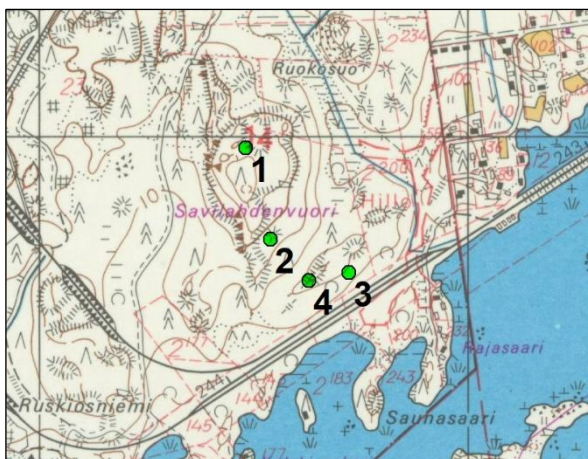
Peruskartta 3042 01 Summa, vuodet 1968, 1983 ja 1987. Maanmittauslaitos.

Revisiokartta Summa ja Vehkalahti 1792, 125:39/1c.

Vanhoja karttoja

Ote vuoden 1968 peruskartasta. Röykkiöt on merkitty vihreillä palloilla ja numeroin. Kohde numero kaksi sijaitsee silloisella kiinteistörajalla.

Vasen: Peruskartta vuodelta 1983. Röykkiöt on merkitty vihreillä palloilla ja numeroin. Oikea: Ote Senaatin kartastosta vuodelta 1885 (Hamina X 41). Tutkitut kohteet sinisen ympyrän sisällä.

Ote vuoden 1843 pitäjänkartasta. Röykkiöt on merkitty vihreillä palloilla ja numeroin.

